

תחי הקרחת. כך נראיתי, כנראה, ברגע שעברתי את הגבול הכובע הוא מתנת משמלת מצריים, שלקחה תמורתו את שערותי וקניי איך דבר, הזקן כבר גדל מחדש.

קומקום מחרסינה, ספל סוכר וכפית. לא הייתי רגיל לתנאים כאלה. הבנתי שיתחסו אלי כאן טוב. בקומקום היה תה. מזגתי תה לספל, בחשתי סוכר ושתיתי. לא הספקתי לשתות אלא ספל אחד כשחזר השוטר, לקח את הקומקום ואת הסוכר ויצא. שוב חשבתי לעצמי: התנאים השתנו. השוטר חזר עם הקומקום ומזג לי עוד תה. התנאים השתנו שוב. סחטתי את החולצה מהזיעה. היום מלאו עשרים וארבעה יום לרחצה האחרונה שלי. הרגעתי וחלו לאט לאט, אבל עדיין לא ירעתי מה עומדים לעשות אתי. חיכיתי בכל רגע להודעה רשמית על שיחרורי. קשה לומר שהרגשתי טוב בכלל עזה, מרחק עשרים רגעים מגבול ישראל, בלי לדעת מה יהיה גורלי ברגעים הבאים. בשש נכנס לתא גבר גבוה, בלויית סמל ושוטר. הוא היה שוֹף־פנים, הופעתו סימפאטית. "האם אתה זקוק למשהו?" שאל והוסיף, בנימת התנצלות: "אני מצטער על התקרית בתחנת הרכבת!". ניצלתי את ההזדמנות ושאלתי אותו מתי יחזירו אותי לישראל. הגבר היתמם: "מי אמר לך שאתה חוזר לישראל?". החלטתי לשקר: "הסגן־אלוף בקאהיר אמר לי". התכסית הצליח: "מחר בשמונה בבוקר, אקרא אותך למשרד, נחזיר אותך לישראל." הוא אמר לי שיעבירו אותי לקומה השלישית, לחדר נקי יותר.

אשה עומדת על הכביש

דרך תא החדש הובילה על פני מסדרונות ארוכים. הכניסו אותי לאולם גדול ונקי. ציודתי בארבע שמיכות וארוחת־ערב טובה. במשך כל הלילה לא ישנתי אפילו דקה אחת. מכל עבר שמעתי צעקות־אימים. היה זה כאילו עבר מישהו בכל תא לחדר והודיע לאסירים ולאסירות על מציאותי. עשרות קולות צעקו במקלה, כשהם מנסים לזעזע בידיהם את סורגי הכלא: "יהוד! יהוד!" קולות של נשים וגברים זעקו וקיללו, כשהם מנסים לעלות אחד על השני בצעקות פראיות. קול אחד בלט במיוחד. היה זה קולה של אשה, שצעקה בהיסטריה גוראה ומפחידה: "יהוד!" השומר, שהופקד על התא שלי במיוחד, ידע לדבר עברית. רציני שסיביר לי מדוע האשה צועקת כל־כך. "בנה נהרג עליידי היהודים בזמן מלחמת־סיני", השיב. מה מצבם של השובי עזה לאחר הפינוי? "אין מחסור במזון ולא בשום מצרך אחר", ניסה השומר לשכנע אותי, "נשיא מצרים שולח אוכל ובגדים, ויש לנו הכל בשפע". בגאווה הצביע על בגדיו. "היום לא לובשים כמו בתקופה של פארוק. היום הבגדים טובים" משכורתו של השומר בעזה שחה לזו של שוטר מצרי: 20 לירות מצריות. במשך הלילה למדתי פרטים נוספים. השוטר התפאר בפני שראה במו עיניו את עבד אל־נאצר בקאהיר יושב בבית־קפה, ללא ליחי. מדבריו והתפארויותיו למדתי שהוא מרוצה. הלילה עבר לאט. סוף־סוף הביאו את ארוחת־הבוקר. בתשע, אמר לי השומר להתכונן, להתלבש ולארז את חפצי. ירדתי לחצר. שתי מכוניות המתינו לי. סרן בעל כומתה שחורה פנה אלי באדיבות באנגלית, בקש אותי לעלות למכונית הראשונה. "אני מצטער שעלי לקשר את עיניך", אמר לי. הוא קשר את עיני בחולצה שקנו לי בקאהיר. המכוניות זזו. יצאנו לכיוון הגבול. כעבור עשרים רגעים השתק המנוע. הסרן פתח את הקשר בחולצה. ראיתי את המכוניות הלבוניות של צבא האו"ם. התחלתי להאמין שאני חוזר באמת לישראל. אנשי האו"ם, רבי־סנים וסגני־אלופים הודיים ודניים, ניגשו אלי בפנים צוהלות. חלק מהם לחצו את ידי, וחלק עסקו בצילום בלתי־פוסק. קצין־משטרה אבולעפיה והסרן המצרי עסקו בסידורים האחרונים. הגיירות נחתמו וקציני האו"ם פנו לשאלות שיגרתיות: "יש לך משהו לומר? לקחו לך דבר־מה?" סיפרתי לקצין האו"ם על השעון ועל המצית, וסיפרתי בקיצור על מה שקרה אתמול בעזה בתחנת־הרכבת. הוא רשם זאת בפנקסו. נכנסתי למכונית המשטרה, בה פעל כל הזמן מכשיר אלוטו. יצאנו לדרך: "האמא שלך מחכה לך. אתה תראה אותה מיד", אמר לי אבולעפיה. אחרי כמה קילומטרים ראיתי מכונית פרטית חונה על הכביש. בוץ ראיתי אשה עומדת ומנפנת לי בידה. אמא זו אמא.

פגעי־המלחמה. הם מתחו מחדש את קחי הטלפונים והחזירו לפעולה את המסילה המפוצצת. לא הייתי צריך להתאמץ הרבה על מנת להכיר את סימני מיבצע־סיני. בכל פעם שחלפנו על פני משהו שהזכיר את סיני, גברה ההמולה בין שכני לנסיעה, שהתקלה סביבי והצביעו באצבע ובמבטים זועמים על עמודי הטלפון המפוצצים והמסילה השבורה.

ההמון צמא לדמי

מערך בצהריים הגענו לכפר קטן בשם מזאר. הרכבת זחלה לאט, וכל הבדיחות שהיו מופנות פעם לכתובתה של רכבת־העמק יכלו להתאים גם לה. בתא שלי ידנו ישיבה משפתה גדולה מפליטי עזה. היה שם אב זקן, אשה וילדים. האב הוציא קופסת גבינה צהובה, הניח אותה על הרצפה ושלף מאחת מחבילותיו מימיה פלסטית, מסוג אותם שראיתי בבית־הסוהר. הוא צירף לגבינה חבילות תמרים, ביצים וזיתים, וקרא לשני החיילים המצריים ולי להצטרף לסעודה. ילדה קטנה, כבת ארבע, הגישה לי תמרים והציעה לי ללגום מהמימיה. בין רגע הפכנו לחלק מהמשפחה. שישבה בשקט וחיסלה לאט, אבל ביסודיות, את הארוחה. ממולי ישב סמל שידע קצת אנגלית. היה עליו לרדת באל־עריש, ואני ניצלתי את ההזדמנות כדי לשוחח עם מישהו. ראיתי בכיסו עפרון. מזה שבוע. כשנגמר המילוי בעט שלי, לא היה לי במה לכתוב. הוצאתי את העט מכיסי, שיחקתי עם הקפיץ המחזיר והצעתי אותו במתנה לסמל. הוא הסתכל בעט ולבסוף הסכים לקבלה. ראיתי שהוא מרוצה מאד. בתמורה ביקשתי את העפרון שבלט מכיסו, והוא הסכים ברצון לחליפין. באל־עריש, בה הבחנתי כבר מרחוק לפי החורשה הגדולה וסירות הדיג, התחלפו חלק מהנוסעים. הסמל שקבל ממני את העט ירד. את מקומו תפס בחור בריא־בשר, לבוש בבגדים אזרחיים, שהיה חגור אקדה. כבר בדרך לאל־עריש הבחנתי שהוא ייחודי מאד. הוא הזמין תה לכל יושבי התא, וחילק סיגריות למעשנים. כשהבחין בקרחת שלי, יעץ לי באנגלית רצוצה כיצד לגדל את השערות במהירות: "מרח את הראש בחאולין במשך חמישה ימים. אל תיבש את החאולין, והשערות יצמחו שוב." את המשך השיחה הקדשתי לסמל לעישון חאשיש. הוא רצה לדעת אם עישנתי פעם. שאלתי אותו מה זה חאשיש, והוא עשה מאמצים גדולים להסביר לי זאת ביסודיות: "זה טוב בשביל הראש". עברנו על פני רישי המצרית ורפיח הפלסטית, ועל פני חאן־יונס. הרכבת נעצרה בכל תחנה. אפילו בכפר הקטן ביותר שברוך. בכל תחנה עלה המון נוסעים: פועלים שחזרו מהעבודה, תושבים שחזרו לעזה, חיילים ושוטרים. הנוסעים נכנסו דרך כל פתח אפשרי. הם לא הבחינו בהבדל שבין דלת לחלון, קפצו פנימה תוך כדי צעקות ודחיפות. חלק מהנוסעים נדחה לכיוון התא בו ישנתי, לאחר ששמעו מה הוא מכיל. עד מהרה, גדלה ההתקהלות והפכה לצפופה יותר ויותר. ראיתי שההמון המצטופף צמא לדם. היתה זאת הרגשה איומה. איזמה הרבה יותר מזו שהרגשתי בקאהיר ובקנטרה, כשהתקהלו סביבי בתחנות־הרכבת. הרכבת התקרבה לעזה.

משפט ליניץ בעזה

שרן די שוב את העיניים. המלחים שלי, שהתנהגו אלי יפה כל הדרך, ראו צורך להצטדק: "זהו הוראה". האווירה מסביבי התחממה. מרגע לרגע הרגשתי שהולך ומחניק מסביב. שמעתי צעקות היסטוריות ולפתע חשתי באגרוף שניתך בלחיי. היתה זאת המכה הראשונה מאז שהוכיחתי בכלא איסמאעיליה וקאהיר. הפחד בלבי גבר מרגע לרגע. עוד כמה מכות ניתכו על ראשי והכובע הופל לרצפה. מישהו הרים אותו והניח אותו עליידי. הסמל צעק על ההמון. הוא ניסה לפזר אותו בעזרת שני המלחים, אך ללא הועיל. במוחי עלו רעיונות איומים. כבר חשבתי שזויה מוימה שטנית של השלטונות המצריים, לגרום להריגתי בליניץ בעזה. הרכבת עצרה, ושגת ההמון מסביב גברה והלכה: "יהוד! יהוד!" המלחים החזיקו בזרועותי וסחבו אותי אחריהם. הסמל הלך מאחורי והחזיק בי היטב. הקללות נשמעו מכל עבר. שמעתי בכיור קולות נשים וילדים, שזעקו בקול־קולות, בהיסטריה גוראה, תוך התפרצות־בכי מונית, באוקטבות הגבוהות ביותר שקול האדם יכול להגיע. היה לי רושם שכל העיר עזה פצחה בצווחה אחת גדולה. הזעקה ההיסטרית הקיפה את כל תחנת־הרכבת, והתפשטה בכל רגע לאיזורים סמוכים אחרים. הורידו אותי לרציף. הרגשתי, למרות שלא יכולתי לראות כלום, כיצד ההמון מתקרב אלי ומנסה לחסום את דרכם של החיילים המלחים. היו שאחזה בי נעלמה. הרגשתי שאני מחוסר הגנה. לא ידעתי מה לעשות. הרמתי את המטפחת מעל עיני, וראיתי כיצד ההמון מסתער עלינו במלוכד ומתנפל על החיילים. מכות בודדות נחתו עלי. תלחלה אחזה בי. גלים־גלים של צמרמורת עברו בגבי. החייל שלידי סחב אותי ביד, כשהוא מכוון את הרובה המכוון לעבר ההמון. ראיתי שבמרחק עשרה, שנים עשר מטר מפלס אלי דרך אדם בחולצה לבנה, כשהוא מלחא בשני שוטרי־תנועה. עד שהספיק להגיע אלי, ואני אליו, הספקתי לספוג עוד כמה מכות. נפלתי מלוא קומתי על האדמה. ראיתי שהסמל שלמותי אותי נופל גם הוא. הוא קם וירה יריה באחירי, שלא הרמיצה את ההמון. לא האמנתי שאצא מכל זה חי. לבסוף הגיע אלי הגבר הלבוש אזרחית. הוא משך אותי ביד ואמר לי באנגלית: "רוץ, בבקשה!" במשטרה נודע לי שהוא קצין־משטרה שהבחין במתרחש, וקיבל על עצמו להוציא אותי מיד ההמון. אני חושב שהציל את חיי. במרחק מאה מטר ניצבה מכונית־משטרה. הקצין העלה אותי למכונית, כשההמון מסתער עליה במלוכד. המכונית התחילה לנסוע. הנהג הגביר את המהירות והצליח להתחמק מהרודפים אחירי. הזיעה נשפכה ממני. רעדתי. בכל אברי גופי. מימי לא הייתי כל־כך קרוב למות.

"מחר בשמונה בבוקר נחזירך..."

מכונית התחלתי להתאושש. ראיתי שהסמל והמלחים התרגשו לא פחות ממני. חשבתי לעצמי עד כמה מעטה מידת האחריות של השלטונות המצריים, ששלחו אותי לעזה, ברכבת זו, בלחית סמל ושני חיילים בלבד. הגענו למיבצר המשטרה של עזה. הכרתי אותו אחרי הכיבוש, כשביקרתי בעיר. הקצין הוריד אותי מהמכונית והוביל אותי לתוך תא־אסירים ריק. הוא רצה לקחת ממני את התיק, שלח סמל דובר־עברית להסביר לי שהוא רוצה לבודק את חפצי. פיזרתי את כל החפצים שהיו בתיק על הרצפה. הקצין פתח את המעטפה הגדולה עם חוברות־התעמולה ולקח אותה איתו. אחרי שאמר לסמל להביא לי שמיכה, התכונן ללכת. "קיבלתי את החוברות מסגן־אלוף בקאהיר!" אמרתי. סיפרתי לו על הביקור בקאהיר. הוא שוכנע והחזיר לי את המעטפה. בפעם הראשונה מאז השבוע שעבר היתה לי אפשרות לכתוב כל־מה שהתרחש במשך הזמן שעבר מאז נגמר המילוי בעט שלי. כשכתבתי את המשפטים הראשונים, הבחנתי שדיי רועדת, ושעדיין אינני שולט בה היטב, אחרי ההתרגשות הגדולה שאחזה בי לפני רגעים אחרים. בארבע אחרי־הצהרים, בערך, נכנס לתא שוטר משופם. הוא הביא לי מגש עם כוס,